

Nr 556

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 34, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1960 års skörd.

(Lika lydande med motion nr 659 i Andra kammaren)

I proposition nr 34 till innevarande års riksdag framlägges förslag om kontantbidrag till jordbrukare, som drabbats av oförvållade inkomstbortfall på grund av skördeskador. Jämförelsen med det skydd åt löneanställda som från statens sida tryggas vid oförvållade inkomstbortfall på grund av arbetslöshet ligger nära till hands, detta i synnerhet som båda områdena åtnjuter omfattande stödåtgärder och skydd mot pristryckande utländsk konkurrens. Detta gäller ej blott produkter, vilkas prissättning ligger till grund för lönen för arbetet inom jordbruket, utan i minst lika hög grad beträffande import av arbetskraft. Den obligatoriska tillämpningen av avtalade priser för arbetet tryggar sålunda jämte andra åtgärder arbetsmarknaden mot pristryckande tendenser. I båda fallen är vår inhemska marknad skyddad i förhållande till världsmarknaden.

Då jordbruksnäringen är genomsnittligt sämre ställd än andra näringar och en upprepade gånger i utsikt ställd likställighet icke uppnåtts, synes detta skapa ett ömtåligare läge för dess utövare. I varje fall bör åtgärder mot mera omfattande oförvållade bortfall av arbetsinkomst icke avvägas knappare för denna sämre ställda näringsgren än för löntagare även inom s. k. höglönegrupper.

Stödet åt arbetsmarknaden för full sysselsättning, som är grunden för de oavbrutet stigande lönerna, liksom arbetslöshetsförsäkring, kontantbidrag och andra åtgärder mot arbetslöshet, utgår utan hänsyn ej blott till mer eller mindre höga löneinkomster utan också utan hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning. Så mycket mera iögonenfallande är att i proposition nr 34 utgås från att kontantbidrag vid skördeskador skall utgå på grundval av behovsprövning. Det är naturligt att jordbrukare som företagare skall bära viss självrisk. Men medan den av staten stödda arbetsmarknaden — som till icke ringa del tack vare statens stöd är så förmånlig för arbetstagarna — är i princip fri, bindes jordbrukets prissättning genom ett avtalat pristak, som är förutsättning för statens stöd. Då jordbrukets priser genomgående är njuget tillmätta och det, som berörts, ännu är långt till likställighet med andra jämförliga grupper, synes hänsyn härtill böra tagas beträffande vilken självrisk jordbrukarna skall anses kunna åläggas. Rimlig hänsyn synes härvid böra tagas till vad som av jordbrukets organisa-

tioner anförts. Att driva något slags behovsprövning så långt, att generellt två tredjedelar av de utav skördeskadador drabbade jordbrukarna uteslänges från skördeskadebidrag framstår emellertid som uppenbarligen orimligt. I konsekvens härmed måste ett anslagsbelopp som det i propositionen föreslagna framstå som alldeles för lågt.

Beträffande arbetslöshetsförsäkringen bidrager staten med hälften av kostnaderna. Så mycket mer påfallande framstår att när det gäller bidrag åt jordbrukare, som hittills icke lyckats komma i åtnjutande av obligatoriskt verkande åtgärder utan skall undsättas genom specialaktioner för var gång, föreslås i propositionen att de 20 milj. kr., som därför avses, skall utgå av medel, som upptagits för att stödja jordbrukets avtalsenliga prissättning. Vid förhandlingar som föregått propositionen har man stannat vid kompromissen att den tredjedel av skördeskadorna som skall ersättas skall i sin tur till endast en tredjedel utgå av skattemedel. Denna kompromiss har uppenbarligen upprivits, och när den inte tycks binda ena parten lär man väl inte kunna hävda att den skall binda den andra.

Rent principiellt synes man även ha anledning konstatera, att om bidrag skall lämnas jordbrukarna efter en renodlad behovsprövning så borde sådan hjälp — liksom annan socialhjälp — lämnas helt av allmänna skattemedel. Som berörts skulle en rimligare prövning av stödet till jordbrukare, som oförvållat berövats — icke arbetet men — skälig lön för kostnader och arbete, dra betydligt större medel än som i propositionen avses. En prövning, som tar tillbörlig hänsyn ej blott till deras svagare ställning som upprepade är drabbats av skördeskadador utan som grundläggande princip har att ersättning skall inom gränsen av en rimlig företagarrisk lämnas för det oförvållade inkomstbortfallet, borde kunna ge jordbrukare ersättning genomsnittligt motsvarande åtminstone två tredjedelar av skördeskadeförlusten. Detta skulle i överensstämmelse med vad som ovan berörts innebära, att till de från jordbruksregleringen tagna beloppen staten skall av skattemedel tillskjuta ytterligare 20 milj. kr.

I proposition nr 34 omprövas även behovet av skördeskadelån, närmast med tanke på begärligheten av de i höstas beslutade statliga garantilånen med sådant ändamål.

Kreditbehovet bland jordbrukarna är känt och omvittnat. För många har det säkerligen inneburit svårigheter att prestera de säkerheter som erfordras. Men även räntefoten är en påtaglig faktor att beakta. Departementschefens prövning har på denna punkt icke föranlett åtgärder. Därmed är det i propositionen upptagna låneproblemet ingalunda löst. Röntan på stödlån åt av skördeskadador drabbade jordbrukare har varierat. Det har framstått som önskvärt att konvertera sådana lån, och från jordbrukarhåll har därvid ifrågasatts en ränta av 4 procent. För icke så många år sedan betraktades detta som en ganska hög ränta, och läget har för jordbrukarna

sedan dess knappast förbättrats, om hänsyn toges till de växande omkostnaderna. Men de statliga garantilån som i höstas beslöts upptoges i den s. k. öppna lånemarknaden på villkor som av statsmakterna bestämmes. Med den ökade tilltro till räntevapnet som medel att påverka konjunkturen, som numera utmärker de makthavande, har man pressat upp räntan, i tro att man därmed dämpar den högkonjunktur som någon del av vårt näringsliv faktiskt gläder sig åt. I detta sammanhang kan bortses från att de kapitalstarka, självfinansierande företagen, liksom de som har de stora vinsterna, föga dämpas därav. På dem verkar en hög ränta icke särdeles återhållande. Ett annat är läget för de delar av näringslivet som icke har samma goda konjunktur. Rent orimligt torde det vara att vilja hjälpa de delar av svenskt jordbruk som, utöver de ganska knappa villkor som prisavtalet ger, dessutom belastas med stora inkomstbortfall på grund av skördeskador. För dessa är det orimligt att de — därför att andra har högkonjunktur — skall ha "skördeskadelån" med över 6 procent ränta.

Förhållandena har bedömts på liknande sätt i fråga om vissa andra delar av näringslivet, exempelvis inom bostadsbyggandet. Där har i viss utsträckning ordnats så, att staten betalat s. k. ränteeftergift, utgörande viss del av den orimliga låneräntan. Just när det gäller krediter till jordbruket, och till den del därav som träffats av skördeskador, synes ett liknande system påkallat. Genom en ränteeftergift av statsmedel, tills vidare utgående av de medel som avses för bidragsgivning på grund av svårare skördeskador, borde de statsgaranterade skördeskadelånen kunna bringas att löpa med en ränta på ungefär 4 procent. Det skulle innebära att ränteeftergifter skulle sättas till förslagsvis 2 procent.

Under återopande av vad som ovan anförts föreslås,

att de i proposition nr 34 avsedda skördeskadebidragen måtte utgå med särskild hänsyn tagen till jordbrukare, som under flera år drabbats hårt av skördeskador, men i övrigt utan behovsprövning på grund av det oförvållade inkomstbortfallet samt med skälig självrisk för företagaren;

att det föreslagna anslaget för skördeskadebidrag måtte höjas med 20 milj. kr., för att möjliggöra att bidrag skall kunna utgå med i genomsnitt två tredjedelar av de för 1960 beräknade skadornas värde, men med högre bidrag åt särskilt hårt drabbade;

att medel för skördeskadebidrag måtte till hälften utgå av skattemedel och till hälften av avgifter, upptagna för att stödja den avtalsenliga jordbruksprissättningen; samt

att till låntagare med statliga garantilån på grund av skördeskador måtte — tills vidare av de ovan angivna bi-

dragsmedlen — utgå ränteeftergift med 2 procent, så att den effektiva låneräntan nedbringas till ca 4 procent.

Stockholm den 20 februari 1961

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen

Ivan Svanström

Axel Emanuel Andersson
